

MERKIŠAGOS

NAPAŤANGUTNE SOCIJETI

Sar rozprindžareha bibachtali grupa? 🤔

Šegitina tuke ala cajchi:

1.

Dela tuke puntošnones oda, so tuke chibal'inel the so kames.

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

CHRÁŇME DETI
PRED NÁSILÍM

2.

Buterutnes imar pal elšino
zgel'ipen tut hin šund'ipen, hoj pes
anglal tute phundravel nevi luma.

3.

Pedal dojekh problemos len
hin loko rozgi'ipen.

4.

Phenen, hoj lengero čačipen pes na
del ča avka lokes te avriacha'arel,
tu musaj oda te god'isa'ol.

5.

Hino ča jekh šeralo vaj
šeralengeri grupa, so ča jon
savoreske acha'lon, ča lengere
dumi hine ola „lačhe“.

6.

Kritikalno gondol'jšagos the phundrad'i duma maškar lende nane. Džand'ipen the god'i buterval pestar odčhiven.

7.

Tiro bibacht džal avri ča tutar, vašoda hoj pedal lende na sal zalabardo/i ajci sar kampel.

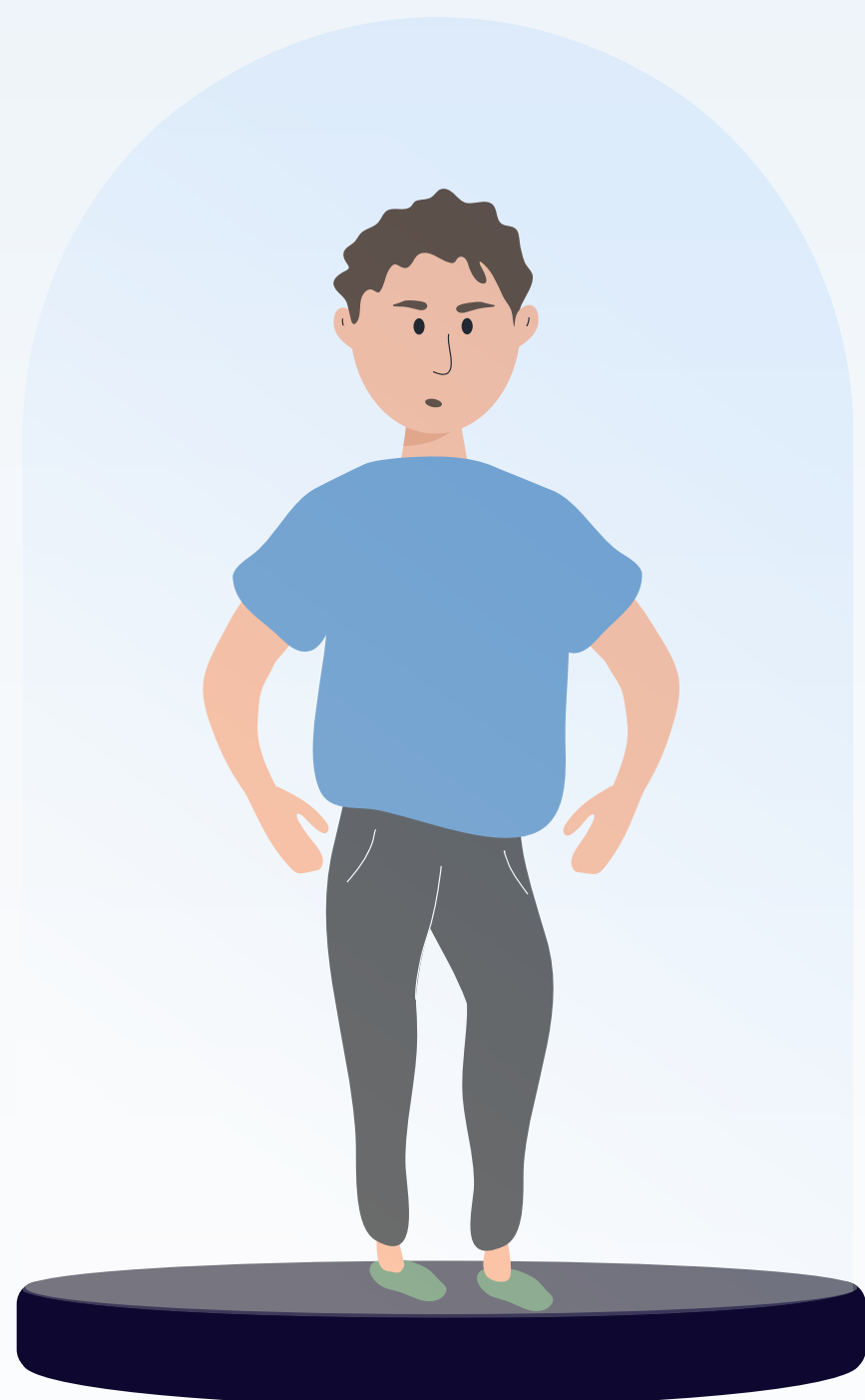
8.

Ča jon džanen te zaarakhel calo luma the tut.

9.

Ča jon hine ola oprethode the ola, so pen na priphandena ke lende, hine zdiliňarde the bijo šajňipen pedal zarakhiben.

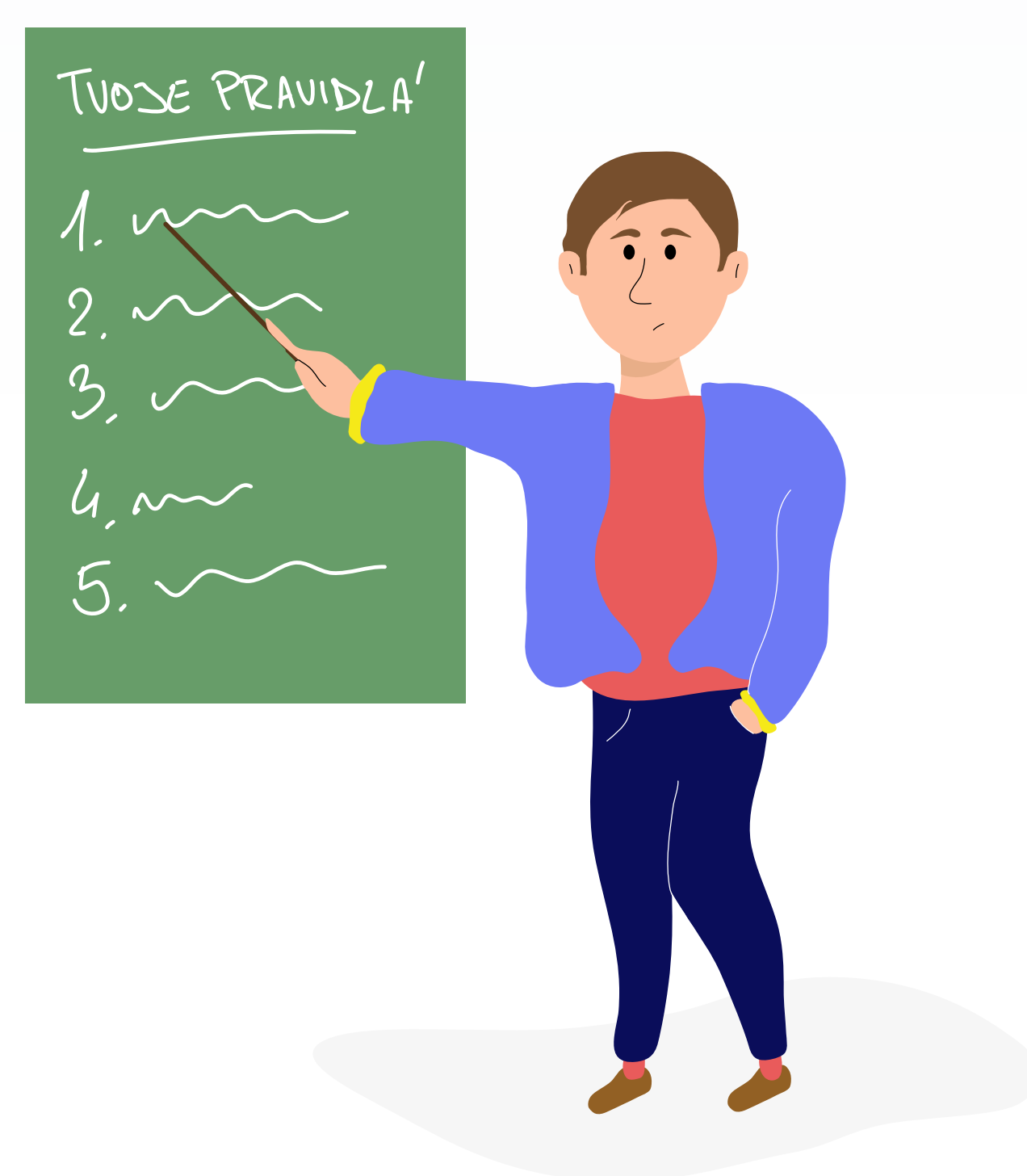

10.

Odčhinen pen avrendar the zathovkeren tuke, kaha šaj sal jekhetanes vaš o amal'ipen.

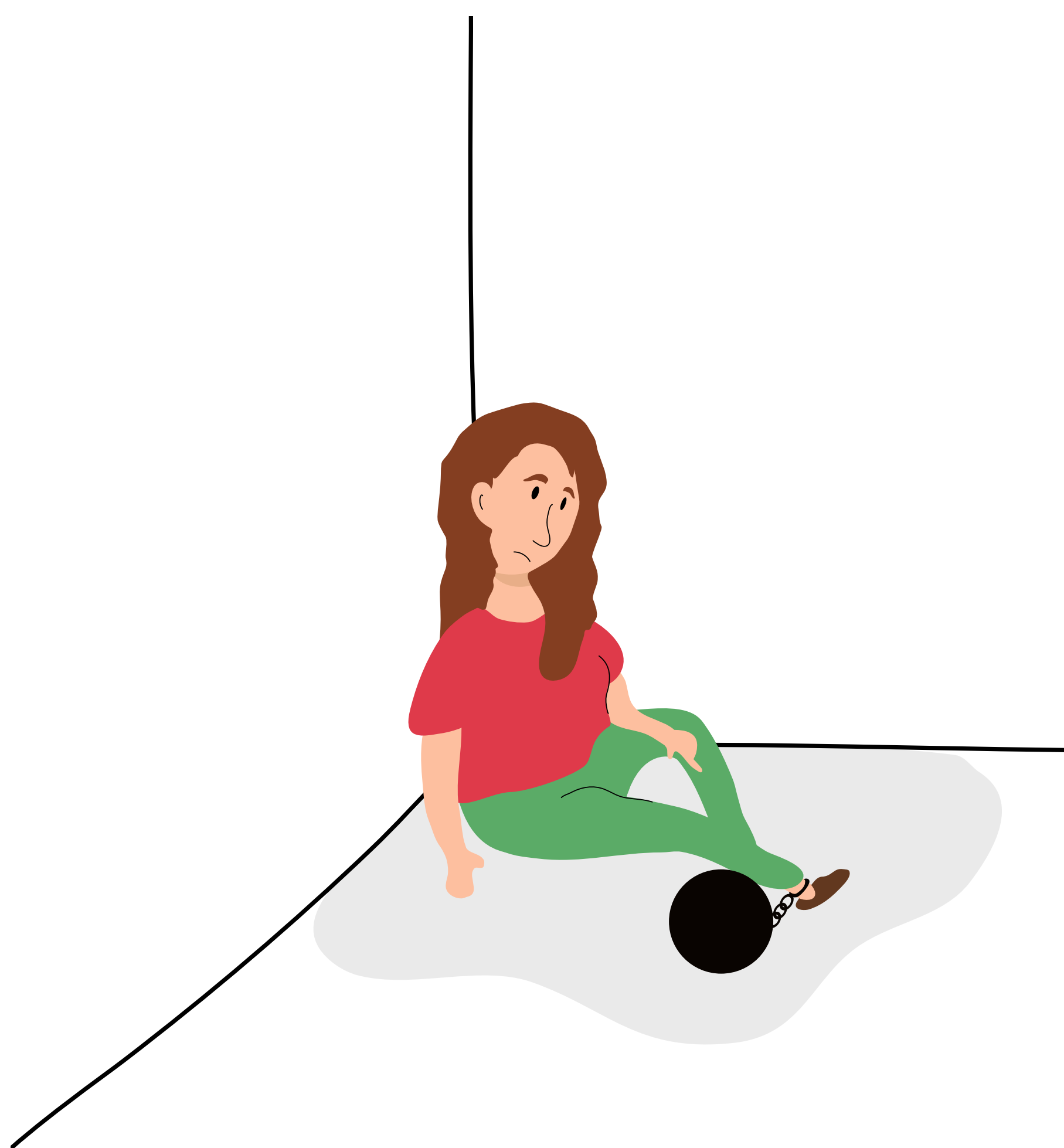
11.

Zathovkeren tuke but puntošnonos pravidli sar pes te l'ikerel, save zviki te zachudel the oda hin but oprethodo.

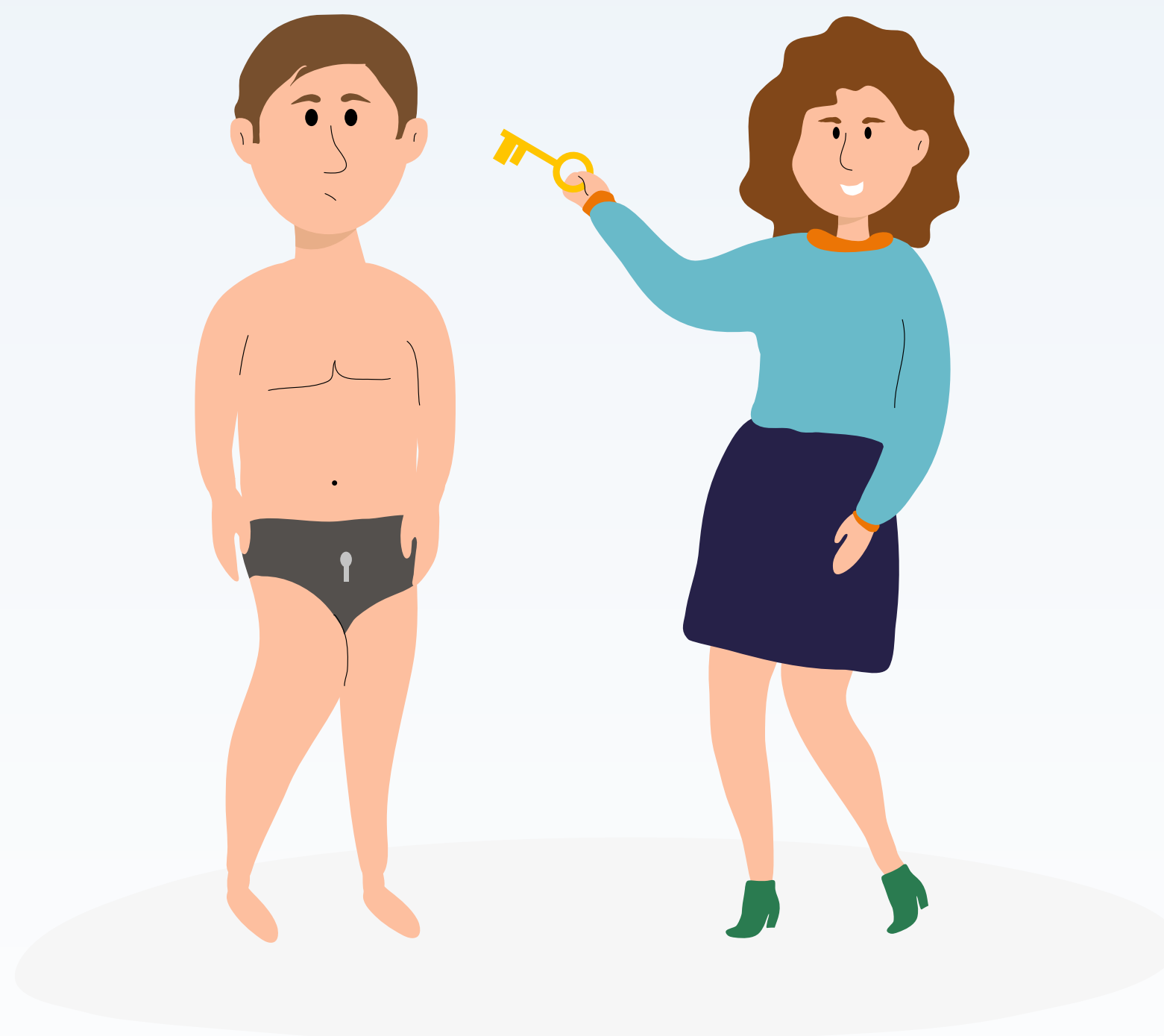
12.

Zathovkeen tuke, kaha šaj sprindžarkeres. Imar našti tut jekhetanes sprindžares peskere pašutnenca the musaj te phad'ol savore „purane“ sphand'ipena, vašoda hoj tut „scirden tele“ the zaačhon tuke prekal tiro bararipen the vod'akero buch'aripen.

13.

Kamen te rozthovkerel pal tiro pašutno dživipen.

14.

Pherd'arena the plañinena tuke dojekh minuta pedal tiro d'iveseste ča lengere čalavibnenca.

15.

Šoha tut nam mukhena korkores/korkori, mindig hino tuha vareko, ko pre tute dodikhel.

So šaj keres, aj tut zaarakhes anglal ajsi bibachtal'i grupa?

- 1. Thov tele peskro phučeriben the pa'á peskera god'ake!** Na dža ňikhaj te dikhel ča avka bijo gondol'ipen ča vašoda, hoj od hijaba vaj odoj džan tire amala. Kana ča tut rozthoveha te džal odoj the pes tuke vareso na tecinela, ma dara pes kritikanes te presikhavel the phuč tut pal tire bipa'ávibena.
- 2. Na de ňikaske peskero telefoniko numeros, mobilos, e-majlos the a'ni adresa!** Kana tut vareko phučela pre ul'ica vaj online (ko priklados vaš četos) the vičinel tut pre varesavo lačo ačhiben – phuč lestar kontaktos the phen, hoj kana kameha, tu leske vičineha.
- 3. Phuč olestar, ko tut vičinel, sar pes vičinel odi organizacija, so kerel oda ačhiben,** kaj la hin adresa, sar pes vičinel lengero šeralo, the irin oda tuke vaj mang lestar vizitka, letkos!
- 4. Kana tut hin lengero nav the adresa, rode pro internetos vaj jekhetanes le dadeha the la daha arakh, či oda hi'ni pa'ival'i organizacija. Phuč varekatar, kaske pa'as,** či na prindžarel adi grupa. Šaj chas'nares the o kontakti so hine sthode pro agorut'ni sera ada letakostar.
- 5. Šoha tutu rozthovker, hoj džaha te dikhel pre varesavo ačhiben vaj ačhoha sar členos naprindžardone grupatar, kana sal bokhalo/i, pal nasval'ipen, unavimen vaj tute ačhil'a džživipnaskero bibacht – phen, hoj pes rozthoveha pal'is nasigeder the kampil tuke vacht pedal gondol'ipen the na de tut te prevakerel! Phen NA! the dža het.**

Na dojekh grupa hi'ni radikalno, bibachtal'i vaj devl'ika'ni. Bachtal'i socijeta andal bibachtal'i rozprindžareha avka, hoj andre bachtal'i socijeta amendar ačhon biphandle, korkoreskere, pa'ivale, phundrade, zorale, tolerikane the bare god'aver manuša!

Kana tut kames te jepašarel peskere bibachtaleha ačhibneha vaj kempel tuke buter informaciji vaj šegitipen, vičin:

INTEGRA

Tel.: 0907 409 294

E-mail: centrumintegra@gmail.com

www.oz-integra.sk

Linka vaš čhavorikano bizovipen (LDI)

Tel.: 116 111 (24/7 NON-STOP, BEZPLATNE a ANONYNE)

E-mail: 116111@ldi.sk

Internetoskero četos pro internetos www.ldi.sk (d'ivese andal 18:00 dži 22:00 ori)

Nacijakeri linka pedal čhavorikano šegitipen prekal bibacht'ipen Buter sar ni(c)k

E-mail: pomoc@viacakonick.gov.sk

On-line chat pro internetos <https://viacakonick.gov.sk>

prekal mobiloskeri aplikacija **Nacijakeri linka pedal čhavorikano šegitipen prekal bibacht'ipen – BUTER SAR NICK** (HIJABA, 24/7 NON-STOP)

IPčko

Tel.: 0800 500 333 (Krizovo šegitipni linka)

E-mail: poradna@ipcko.sk

www.ipcko.sk | www.krizovalinkapomoci.sk | www.dobralinka.sk

DASKECI INFORMACIJI PEDAL DADE THE DAJEN THE PEDAGOGEN

Elšine kontakti le dev'likane grupenca pes sphanden jekhtones sa le chocsaveha avreha, ko del avri peskere službi vaj tovaris pro pl'acoste. Chasňaren pen moderna akanutna kidňipnaskere metodi, mi o deňipen te jel but cirdlo. Andro akanutňipen pes prekal dženengero vakeriben but anglunes dochudel deňipen prekal internetoste, medijende the socijano sijeťende. Deňipena but puntošnonones gendisal'on pre amaro dochudňipen vaš kontaktoste, pasijate, peskere probal'jšagende, vaj lokes ča pal avrichal'ipen. But dukhade hine čhave so mek baron prekal puberta the adolescencija, save roden pen korkoren.

Deņipena priučharkeren but baro kotorengero buch'aripen. Šaj oda jen anglunes ola:

- **Vod'akere deņipena** – avresave gondolišagutna formi, teštoscere the phurdliņnaskere čalavibena, tranzoskero zadživipen, magikane ačhibena, drabaripena, ekzotikane filozofikane godiņpena, deņipena vaš prekeriben the džand'iņpen pedal ča jekh biphanduno čačikaņiben pal lumate.
- **Dev'likane deņipena** – „maškardev'likane“ ačhibena, biblikanie kereka, bijava, koncerti the gil'ašaga, jekhetane imatkozipena vaj gondolišaga, vakeribnaskere ačhibena.
- **Politikakere čalavibena** – program pedal lumakero zaarakhiben, zaarakhiben vaš manušikane čačipena, dev'likano biphandliņpen, bipoťind'utna čalavibena, preventivakere programi, kerekane skaminda, biphandune projekti, aľe the avresave maribnaskere čalavibena – „mariben vaš lačhi veca“.
- **Socijalna čalavibena** – lačhejileskere ačhibena, vičinkeribena pedal račune ačhibena /našťevi/, turistika, cikne deņipena (ko priklados gend'a, lulud'a), manušikne the socijetakere sphandliņpena.
- **Deņipena sphandle le sast'iņneha** – šegitipno deņipen pedal dživipnaskero pharipen, peskrobuťariben, dženeskero zathoviben, smiripen, stresoskero zachudņipen, sasto chaviben, ačhibena (ko priklados preventivakere programi mamuj drogenge, AIDS, alkoholis, bokh, mariben).
- **Terapeutikane (sast'aripnaskere deņipena)** – vod'akro visaripen, visaripen vaš zaterd'iņpen the ľikeroben, peskroprindžaripen, peskrosast'ikaņipen, sast'ikaņi zor.
- **Deņipena so čalaven le sikhavibneha** – deņipena vaš dženeskero bararipen, seminara, sikhavišaga, konferenciji, sikhaviben vaš maškarthemutna čhiba, školakere programi (ko priklados mamuj drogakeri prevencija, prevencija anglal ľingunale nasval'iņpena, programi so presikhaven čhavorikane čačipena the manušikane čačipena), komunikakere kurzi, peskroprindžaripnaskere the mamuj problemengero zachudņipen, koučingovakere čalavibena, duripnaskere pedagogikane the sikhavibnaskere metodi, „sukromna školi the školki“ vaj sikhavibna the ľikerdune grupi.

Ekonomikakere čalavibena – firmengero sthoviben, deňipenkeriben, bičhaduno biznis, sistemi vaš vortaňi distribucija, sikhavibena vaš buťarden the manažmenten, buťikani deňipen.

Medijalna čalavibena – inzercija the reklami andre ispidl'ipnakere the digitalika mediji, ispidl'ipnaskere vaj elektronikane letaki, brožuri, plagati, nevipena vaj sid'arutne nevisipena the andrethod'ipena andro socialna sijeti, blogi, vlogi, podcasti. Internetoskere portali, profili andro socialna sijeti.

Deňipana dičhon avri dojekhavr paťangutnones, paťivales the anglunes. Hino but interesno the zoralo len kritikanes te predikhel the čačikaňarel, ko priklados avka, hoj kempel pes te phučel:

- Hine ala informaciji, god'ipena the metodi džandonos zathode?
- Hin le manušen, so len amenge presikhaven the basando the akuratno sikhaviben?
- Akor, kana džal pal deňipen vaš sikhavibnaskero programos, hin le ajso programoste e akreditacija vaj zlíkeriben vaš varesavi paťanguti inštitucija?
- Del pes pal grupate the grupakero šeraleste te arakhel aver churdoneskere infromaciji?
- Savo hino lengero odpheňiben pedal phundrade the kritikane phučibena?
- Del vareso il'indo the vareko aver, the ča jekhebut'arel e grupa le aver manušengeri socijetaha/organizacijaha?
- Save hine čačikane mirinde thana ale deňipnenda?

Paťival'i grupa mukhela pre peste vajsavi kritika, na chochavel, hiňi phundrad'i pedal vakeriben the džanel te del zorale argumenti!

Save visaribena prekal terne čhaveskero l'ikeriben šaj presikhaven, hoj ačhil'a sar „jažur“ andal bibachtal'i socijeta?

- Chasňarel aver vakeriben sar dži akana le neve lavenca, so lenge aňi na achal'on.
- Vakerel pal neve the bare džidune the vod'akere temende.
- Paruvel peskero uriben – kolora, štilos, uchaňiben.
- Paruvel peskero chaviben – so dži akana rado chalas, akanakes imar na kamel.
- Mukhl'a pestar savore peskere dži akanutna interesipena.
- Paruvel la socijeta – preačhon les interesinel dži akanutna amala the rodkerel aver sphandl'ipena the dži akanutna imar odčhivel.
- Phandkerel pes anglal avruno svetoste – ačhil'a lestar korkoro jekh.
- But jakhvales paruvel peskero kher the figinkerel peske neve čitri – portreti vaš jekh manušes, presikhavel simboli, sthovel peske than pedal gondolišagos, rituali.
- Šunel aver muzika – imar odčhida' pestar odi muzika so la dži akana šunelas.
- Genel aver genda' sar dži akana – oda ča hin jekh gend'akero tipos, so pes sphandel ke nevi filozofija, paťaviben the aver literatura pestar odčhivel.
- Odčhivel vaj na kamel la televizija, rozhlas, kultura, so les dži akana interesinelas.
- Oddžal kherestar jekhtones pro zgel'ipena, pal save vakerkerel najekhvar – (vakerel ča pal odi tema) vaj visardones, na vakerel pal ňisoste the presikhavel pes garudes.

Paruvibena prekal l'ikeriben, bizo, na musaj vortanes te cajchinel, hoj pes terno manuš sphandl'a le bibachtal'i socijetaha the ačil'a latar te figinel. Hine but socijeti, save na keren bibacht pedal manušeste. Avka ča visardones. Šaj leske den l'ikeriben prekal phare dživipnaskere situaciji, the te arakhel šegitipen vaš dživipnaskero mandaipen. Pal dojekhvar pes kampil la situacijaha bares te zl'ikerel the te dodžanel pes, savi hiňi pričina vaš ada visariben.

Bibachtipena the ačhibena

Ko biphandlones džala andre varesavi grupa, butvar aňi na šunel, save bibachta šaj olestar avel. Varesave socijeti sthovkeren avresave manipulatika tehniki (sar ko priklados dojekhvarutno sikhlišagos, cikno resl'ipen vaš chaviben, phad'ipen vaš soviben), so šaj džal dureder, hoj pes mosarela teštos the vodi. Nevo grupakero dženo peske na god'isa'ol, hoj ajse praktikenca pen našaven čačikane socijetakere ulohi the moldaja the leskeri manušikaňi zodpovednošća the biphandl'ipen pes vacht vachtestar telethovel. Andal oda, hoj grupatar figinel tele, leskeri natura the l'ikeriben pes parovel.

So pes šaj ačhol:

- šaj našavel peskero manušipen the visaripen pro „uniformiko manušipen“
- psichikane the psichosomatikane mosal'ipena (prekal gondol'išagoste, koncentracijate, šund'ipnaskero dživipen, pharipnaskero vacht the vakeriben), sast'ipnaskero zamukhl'ipen the daraviben
- šaj našavel šajnipen vaš čačikano, peskereskero gondol'ipen the kritikano gondol'išagos
- daravutne šund'ipena vaš dar, doš the ladž
- ačhiben vaš mard'ipen andal but baro the zoralo dživipnaskero pharipen
- šaj chibal'inel lačo školakero the profesijakero sikhaviben the cikne socijalna telethovibena
- čhinde šajutņipena sar pen te sthovel andro dživipen the buřaripen
- izolacija the zaphandl'ipen andre socijeta, andre peste
- našaviben vaš love the barval'ipen
- našaviben vaš peskro korkoreskero the buřaribnaskero ašt'ipen
- našaviben le purane sphandl'ipena, the zodpovednošća pedal famel'ijate the amalende
- figiňipen andal „butzorage vod'akere dikhibena“
- kana e socijeta daravel le dženes prekal oda, hoj prindžarel the šaj phukavel leskere but pašutne informaciji
- kana hino telemardo dženeskero rozgiňipen the keriben

Informaciji the šegitipen

Rašajikano odboris vaš Kulturakero ministerstvos SR

Tel.: 02/ 20 482 543, 544

e-mail: co@culture.gov.sk

Odboris vaš komunikacija the prevencija andal Policijakero Prezidijum

Tel.: 0905 552 017 (buřikane d'ivese andal 07:30 dži 15:30)

E-mail: prevenciappz@minv.sk

Jekhetano emajlos pedal jažuren vaš trestoskere ačhibena:

pomocobetiam@minv.sk

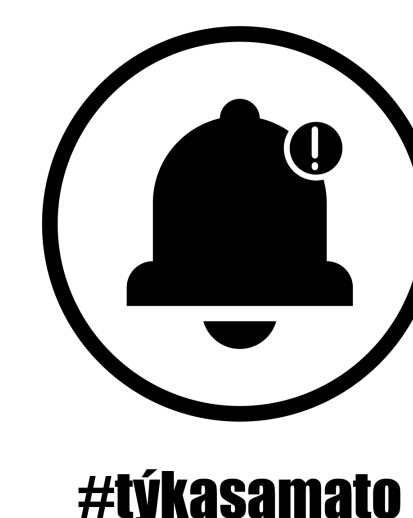
Telefonika kontakti pedal informatika kancelariji pedal jažuren vaš trestoskere ačhibena sthode le Andruno ministerstvos SR:

Banská Bystrica	0961/605 790
Bratislava	0961/046 014
Trnava	033/556 47 09
Nitra	037/654 93 24
Trenčín	032/741 12 50
Žilina	041/511 74 25
Prešov	051/708 24 58
Košice	055/600 14 45

Linka vaš čhavorikano bizovipen (LDI)

Tel.: 116 111

- **dojekh streda andal 13:30 dži 19:30 – psychologikano šegitipen**
pedal baren, so vičinen prekal čhavende
- **dojekh štvartkos the dojekh sombat andal 13:30 dži 19:30 – socijalno – pravno šegitipen**
pedal baren, so vičinen prekal čhavende

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

CHRÁŇME DETI
PRED NÁSILÍM